

ТАРАС ГРИГОРОВИЧ ШЕВЧЕНКО ЯК ВИДАТНА ІСТОРИЧНА ПОСТАТЬ В СТАНОВЛЕННІ УКРАЇНСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ

Вінницький Національний Технічний Університет

Анотація

Доповідь присвячена висвітленню політичної діяльності одного із найвидатніших персон дев'ятнадцятого століття - Тараса Григоровича Шевченка. Проаналізовано основні аспекти приналежності Кобзаря до Кирило-Мефодіївського товариства. Встановлено, що погляди Тараса Григоровича відносно зазначеного товариства були відмінними від його учасників і на основі виявлених фактів зазначено, що позиція Кобзаря стосовно діяльності товариства характеризується як радикальна.

Ключові слова: *Кирило-Мефодіївське Братство, Шевченко, поет.*

Abstract

The report is devoted to the coverage of the political activity of one of the greatest persons of the nineteenth century - Taras Grigorievich Shevchenko. The main aspects of Kobzar's belonging to the Cyril and Methodius Society are analyzed. It is established that Taras Grigorievich's views on the said society were different from those of its members and on the basis of the revealed facts it is noted that Kobzar's position on the society's activity is characterized as radical.

Key words: *Cyril and Methodius Brotherhood, Shevchenko, poet.*

Вступ

Аналізуючи розвиток української історії, починаючи з часів її становлення і до сьогодні, прослідковується чітка лінія видатних постатей, що сприяли розвитку української державності, активно пропагували ідею соборності та незалежності. Серед таких осіб яскраво виділяється Тарас Григорович Шевченко, чий образ асоціюється із славнозвісним «Кобзарем», картинами та ілюстраціями до поезій. Фактично, саме ці елементи увійшли до історії як ключові, що характеризують поета, однак окремі аспекти його діяльності часто залишаються поза увагою. Так, прославився Тарас Григорович не лише своєю літературною діяльністю, а й громадською та політичною позиціями, його радикальні погляди стали предметом багатьох дискусій в наукових спільнотах. Метою роботи є висвітлення окремих політичних аспектів діяльності Тараса Григоровича Шевченка задля усвідомлення його ролі на політичній арені суспільства ХІХ століття.

Результати дослідження

У величезній духовній спадщині Т. Г. Шевченка значне місце належить історико-патріотичній тематиці. П. Куліш в епілозі роману «Чорна рада» справедливо називав Т. Г. Шевченка «першим істориком України». Всі твори Т. Г. Шевченка, його громадська діяльність була спрямована на

соціальне та національне визволення народу, в якому, на його думку, велику мобілізуючу роль повинна була виконати історична пам'ять, славетні традиції героїчного минулого українського народу, формування у нашого народу національно-патріотичної свідомості, готовності покращувати і захищати свою Батьківщину[1].

Серед дослідників, які торкалися питань ролі Тараса Григоровича Шевченка у становленні української свідомості варто виділити Г. Грабовича, Ю. Охрімовича, Д. Чижевського, О. Забужко. Вони давали власну оцінку діяльності Кобзаря у різні періоди його діяльності, однак і досі постать Шевченка викликає багато запитань.

Відомим і водночас суперечливим фактом є приналежність Тараса Григоровича до діяльності Кирило-Мефодіївського товариства, за що в свій час його було засуджено до 25 років солдатчини. І хоча безпосередня участь поета в роботі зазначеного братства немає однозначного підтвердження та є предметом дискусій, однак найбільш поширеною є думка, що Шевченко формально не був у складі цього товариства, лише підтримував окремі ідеї учасників та сприяв діяльності власною творчістю, натомість самі погляди письменника значно розбігалися із братчиками та характеризувалися як більш радикальні.

Так, один із дослідників творчості Шевченка П. Зайончковський зазначає, що "... непрямым підтвердженням приналежності Шевченка до Товариства служить той факт, що він цілком розділяв ті основні задачі, що ставили перед собою кирило-мефодіївці: ліквідація кріпосного права і царату та об'єднання слов'ян на демократичній основі. Однак революціонер Шевченко не міг прийняти тактичних положень Товариства, заснованих на принципах мирної пропаганди. У силу цього членство Шевченко можна розглядати лише умовно, тому що програмні положення Товариства ним не поділялися" [2].

Натомість О. Павелко, досліджуючи зв'язки Тараса Григоровича з Кирило-Мефодіївським товариством, звертає увагу на те, що в спогадах одного з тодішніх студентів Київського університету Ю. Канджинського вказується знайомство Шевченка з програмними документами Товариства та пропаганду його ідей. У своїх мемуарах автор вказує, що в 1846 р. у Києві Шевченко його познайомив з планами Кирило-Мефодіївського товариства, визначивши ідеї та завдання всеслов'янського федеративного об'єднання [3]. Так, можна зробити висновок, що навряд чи будь-яку людину могли ознайомлювати з такого роду документами.

Проте більш раціональною видається думка про значні розходження позицій учасників братства та Кобзаря. Один із діячів Центральної ради С. Петлюра звертав увагу на те, що ідеали "... втілені в програмі Кирило-Мефодіївського Братства і в "Книзі буття українського народу", та порівнюючи їх зі світоглядом Шевченка, виявленим у "Кобзарі", не можна не бачити величезної, різючої різниці: поет значно випереджує прагнення Кирило-Мефодіївського братства... Він у поетичних творах і художніх образах ніби втілює ідеї Кирило-Мефодіївського братства, служить тим самим цілям, ставить ті самі завдання, але одночасно по відношенні до "Братства" виявляється "єретиком", бо охоплює його ідеї ширше, проводить їх послідовніше" [4].

Отже, наведена думка також підтверджує ту позицію, що політично Шевченко був налаштований діяти більш рішуче аніж могли собі дозволити лідери того часу. Таким чином, його можна характеризувати як радикала, чия позиція стосовно становлення суверенної та незалежної України чітка – скидання залізних кайданів неволі шляхом активних дій. Навіть творчість Кобзаря вказує на ідею активної боротьби із панщиною:

Поховайте та вставляйте,
Кайдани порвіте
І вражою злою кров'ю
Волю окропіте.

Висновки

На основі наведених даних можна зробити висновок, що вивчення історико-патріотичної спадщини великого Кобзаря, його настанов є важливим чинником формування у нашого народу національно-патріотичної свідомості, готовності захищати свою Батьківщину. На жаль, ХІХ століття дуже жорстоко розправлялося з особами, які мали власну думку, тому така позиція в той період заслуговує на шану та честь. І, як заповідав Великий Кобзар: «Борітеся – поборете, Вам Бог помагає! За вас правда, за вас слава. І воля святая!».

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. О. В. Ряшко, Л. О. Остапенко Т. Г. Шевченко у формуванні національної свідомості патріотизму/ Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2016. № 1. С. 12-21.
2. Зайончковский П. А. Кирило-Мефодіївське братство (1846-1847). М., 1959. С. 76 .
3. Павелко О. П. З історії суспільно-політичної і філософської думки на Україні. К., 1972. С.53-54.
4. Петлюра С. Драгоманов про українське питання. Статті, листи, документи. Нью-Йорк, 1979. С. 397-427

Гаврилюк Богдана Володимирівна – студентка групи ЕЕ-21б, Факультет електропостачання, електрозбереження та електромеханіки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: gavrulykbog@gmail.com

Науковий керівник: Зінко Олена Василівна – кандидат історичних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: zinko-ov@ukr.net

Gavrilyuk Bohdana Volodymyrivna - student of group EE-21b, Faculty of Power Supply, Power Saving and Electromechanics , Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: gavrulykbog@gmail.com

Supervisor- Zinko Olena V. - Candidate of Historical Sciences, Associate Professor of the Department of social and political sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: zinko-ov@ukr.net